

FRIHETENS PRIS

SIMONE DE BEAUVOIR

TIRIL PRESTHOLM

Innhold

1.0

Innledning.....

.....s. 3

1.1 Simone de

Beauvoir.....s. 3

1.2

Eksistensialismen.....

....s. 3

1.3 Simone de Beauvoirs

filosofi.....s. 4

1.4

Problemstilling.....

.....s. 5

2.0

Bøkene.....

.....s. 7

2.1 Pyrrhos og

Cineas.....s. 7

2.2		Tvetydighetens
Etikk.....	s. 8	
2.3	Det	Annet
Kjønn.....	s. 9	
2.4		
Gjesten.....	s.	
9		
2.4.1		
Karakterene.....	s. 10	
2.4.2		
Handlingsreferat.....	s. 11	
3.0		
Analyse.....		
.....s. 14		
3.1 Hvordan reflekteres Beauvoirs filosofi i <i>Gjesten</i> ?	s. 14	
3.1.1 Pyrrhos og Cineas – En mening med livet – et prosjekt....	s. 14	
3.1.2	Begjær	etter
væren.....	s. 15	
3.1.3	Valg,	ansvar
tvetydighet.....	s. 15	og
3.1.4 Mellommenneskelig interaksjon – forholdet		
mellom		frie
bevisstheter.....	s. 17	

3.1.5

Kjærlighet.....s.

18

3.1.6

Feminisme.....s.

19

3.1.7

Undertrykkelse.....s.

21

3.2 Drøfting av det tilsynelatende paradokset mellom fri

kjærlighet

og

sjalusi.....s. 22

4.0

Konklusjon.....

.....s. 24

5.0

Kilder.....

.....s. 26

1.0 Innledning

1.1 Simone de Beauvoir

Simone de Beauvoir ble født 9. januar 1908 i Paris. Hun var eksistensialistisk filosof, forfatter og feminist i Frankrike, og var aktiv fra 1930- til og med 1970-tallet. Hun befant seg hele tiden på den politiske venstresiden, men var aldri medlem av noe politisk parti eller bevegelse.

Da Beauvoir forberedte sin eksamen ved *École Normale Supérieure* møtte hun Jean-Paul Sartre som skulle bli hennes livslange venn og kjæreste. Simone hadde som kvinne ikke tilgang til den ordinære undervisningen på skolen, men kunne allikevel gå opp til eksamen. Til tross for at Beauvoir var utestengt fra forelesningene, og at Sartre gikk opp til eksamen for andre gang, var det svært jevnt mellom dem. Juryen var usikker på hvem de skulle sette på første plass. Til slutt ble det Sartre, fordi de mente han hadde mest kunnskap. Imidlertid var de enige om at det var *hun* som var *filosofen*.

Simone de Beauvoirs forhold til Jean-Paul Sartre varte fra hun var ganske ung til hans død på slutten av 70-tallet. De giftet seg aldri, fikk aldri barn, og bodde heller aldri sammen. Likevel var kjærligheten sterk mellom dem. Simone og Jean-Paul inngikk en pakt basert på likeverdighet og retten til å ha seksuelle forhold til andre, samt åpenhet rundt dette. Det var en rett Sartre benyttet seg av i langt større grad enn Beauvoir. Simone tok ikke alltid så lett på hans forhold til andre kvinner, og mange hevder at hun slet med sjalusi. Selv har hun benektet det.

1.2 Eksistensialismen

Eksistensialismen er en filosofisk bevegelse som fokuserer på det konkrete individets eksistens. Den avviser *essensialistiske* teorier om menneskets natur, noe som uttrykkes i det kjente eksistensfilosofiske slagordet "*eksistens går foran essens*". Eksistensialismen fokuserer på menneskets grunnleggende frihet, og på kontrasten mellom det meningsfylte dagliglivet og den jordlige eksistensens meningsløshet. Filosofien vektlegger menneskets liv med fokus på ansvar, frihet og valgmuligheter. Ved å foreta valg kan man styre eget liv, og på denne måten skape mening med livet på egne premisser. Det er i utgangspunktet ingen mening i vår eksistens, men man kan lage en mening ved å ta de rette valgene og leve i fullstendig frihet.

På 40- og 50-tallet blomstret denne tenkningen. Oppfatningen om at mennesket er fritt, kan ta selvstendige valg og må ta ansvar for sine egne handlinger var viktig i tiden etter krigen. Dette førte til at man ikke kunne fornekte ansvaret for de grufulle handlingene under krigen.

Eksistensialismen ble først sett på som en pessimistisk filosofi. Men Beauvoir var med på å gi den optimisme: ”For hvert menneske starter menneskeheten på nytt”, sier hun. Med blick på Europas politiske situasjon på den tiden, forstår vi at dette er en forlokkende posisjon, og at den delvis forklarer eksistensialismens popularitet i etterkrigstiden: *Vi kan starte på nytt*. I Beauvoirs to essays *Pyrrhos og Cineas* og *Tvetydighetens Etikk* tilbakeviser hun påstanden om at ansvarsløshet og likegyldighet er følger av eksistensialismen.

Krigens hendelser ga grobunn for videreutvikling av eksistensialismen - en retning innen filosofi og litteratur som vil svare på spørsmål som: Fins det mening med livet hvis Gud ikke eksisterer? Er tilværelsen tom og absurd? Har mennesket en fri vilje og valgmuligheter?

1.3 Simone de Beauvoirs filosofi

Eksistensialismen har tidligere blitt kritisert for å mangle moral: Som eksistensialist er man kun opptatt av seg selv, sin egen frihet og sin egen eksistens for at man selv skal kunne skape mening i sitt eget liv. Simone de Beauvoir har i essayene *Tvetydighetens Etikk* og *Pyrrhos og Cineas* beskrevet en etikk for eksistensialismen som ingen hadde gjort før henne.

I Simone de Beauvoirs filosofi er frihet, valg, livsprosjekt, mellommenneskelig interaksjon og tvetydighet viktige begreper. Mennesket er grunnleggende fritt, men friheten må realiseres. Enhver må ta ansvar for sitt eget liv og sin egen frihet. Dette forutsetter at mennesket tillates å realisere den friheten det eier som menneske. Dette er noe som Beauvoir mener manglet for kvinner. I *Det Annet Kjønn* skriver hun om viktigheten av kvinnelig frigjøring for at også kvinner skal kunne leve et liv i tråd med eksistensialismen.

Mennesket har i seg et begjær som aldri vil oppfylles. Man vil stadig ha mer. Stadig noe bedre. Mennesket må skape seg selv, og leve ut sin spontanitet. Hvert enkelt menneske har også, ifølge Beauvoir, et begjær etter å avdekke *væren*, dvs. å finne en mening med eksistensen. ”Man kan ikke i utgangspunktet si at vår jordlige skjebne har eller ikke har betydning, for det er avhengig av oss å gi den en.”¹, skriver Simone de Beauvoir i

¹ [Tvetydighetens etikk, side 96.](#)

Tvetydighetens Etikk. Selv om meningen med menneskets eksistens ikke er gitt benekter hun at meningsløshet følger med nødvendighet: For når intet er gitt, så er alt mulig. Velger vi å bruke våre muligheter til å delta i meningsfylte prosjekter, drives det absurde bort. Det er på basis av disse valgene at verdier dannes. Dette er viktig å erkjenne, ifølge Beauvoirs etikk. For å oppnå moralsk frihet må vi definere våre verdier, og deretter må vi ta ansvar for dem.

Mennesket streber etter å delta aktivt i verden gjennom meningsfylte *prosjekter*. Men noen vil heller gå til religionens enkle forklaringer. Det autentiske og frie mennesket vil innse at det er opptil en selv å skape denne meningen. Beauvoir mener det er meningsløst å søke etter å avdekke vøren fra et helhetsperspektiv, man må se på hvordan verdens eksistens bibringes ”menneskelig betydning”, ikke betydning fra Gud eller noe annet.

Livet preges av tvetydighet. Alle fenomen kan ha flere betydninger eller innhold. Alle valg kan få flere konsekvenser. Vi må erkjenne denne tvetydigheten, ikke fortrenge den. Vi må erkjenne at mennesket er fritt og avhengig på samme tid. Vi er avhengige av andre mennesker, og dermed må det oppstå en moral. Hovedtesen i Beauvoirs etikk er at vi må ta et moralsk ansvar både for egen og andres frihet. Vi er moralsk forpliktet til å ta politisk standpunkt mot undertrykkelse og for frigjøring.

Prosjektet står sentralt i Beauvoirs filosofi. Det er gjennom prosjekter vi engasjerer oss i verden. Og det er bare når vi handler og engasjerer oss, at vi blir knyttet til verden og til andre mennesker. Gjennom deltakelse skaper vi oss en plass i tilværelsen – vår egen plass. Men hvilke prosjekter skal vi velge? Og hva skal vi engasjere oss i? Beauvoirs eksempler på meningsfylte prosjekter er intellektuelle, politiske og kunstneriske aktiviteter. De er skapende og knytter oss til andre mennesker.

Det genuint frie mennesket har friheten som høyeste verdi. Det respekterer også andres frihet ettersom våre friheter er gjensidig avhengige av hverandre. Som menneske ønsker og trenger vi hverandres anerkjennelse. Respekt for andres frihet er dermed en betingelse for at mennesket skal lykkes med å skape mening i sitt eget liv.

1.4 Problemstilling

Typisk for den franske eksistensialismen kommuniserte Simone de Beauvoir sin filosofi vel så mye i romaner og teaterstykker som i filosofiske avhandlinger. Grunnen til dette er at hun

mener at vitenskapen ikke kan gå inn i privatlivet og finne ut hva som skjer bak lukkede dører på samme måte som romanen. Den kan heller ikke i noen tilfeller se hvordan et individ tenker, opplever eller handler i konkrete situasjoner. Simone konstaterer også at hun betviler skillet mellom filosofi og litteratur. Det samme gjelder liv og filosofi. Det er derfor jeg ønsker å se på alle disse aspektene ved Simone de Beauvoir. Hennes filosofi (i filosofiske teori), hennes skjønnlitteratur og hennes liv. I skjønnlitteraturen gjenspeiles hennes filosofiske oppfatninger og personlige erfaringer.

Jeg ønsker å se på hvordan hun innlemmer sin moralfilosofi i tillegg til hennes ordinære eksistensialistiske filosofi i sin debutroman *Gjesten*. Sammen med *Det Annet Kjønn* er de to essayene *Pyrrhos og Cineas* og *Tvetydighetens etikk* et godt grunnlag for hennes filosofi, og det er disse tekstene jeg vil bruke i min analyse av *Gjesten*.

Mange av Simone de Beauvoirs verk gir et inntrykk av henne som en sterk og selvstendig kvinne. ”Ekteskapet er i prinsippet uanstendig, ettersom det forvandler det som burde være utbytte i spontan hengivelse til rettigheter og plikter”² skal hun ha sagt. Hun avsto også elskeren Jean Paul Sartre sitt tilbud om giftermål. Simone de Beauvoir ønsker å være fri og hun foretrekker en elsker som ikke begrenser sin frihet for hennes skyld. Hvordan kan det da ha seg at Simone de Beauvoir, en kvinne som var så opptatt av selvstendighet og frihet, plages av sjalusi? Dette tilsynelatende paradokset ønsker jeg å se nærmere på slik det beskrives i boken *Gjesten*.

Temaet sjalusi får ikke mye plass i Beauvoirs mange memoarer. I romanene derimot, står sjalusien sterkt. *Gjesten* er en tilnærmet selvbiografisk roman. Beauvoir selv har sagt at Françoise i boken *Gjesten* ikke dreper Xavière fordi hun er sjalu på henne, men fordi Xavière er frekk nok til å *tro* at hun er sjalu på henne. Selv tanken på å bli stemplet som sjalu ser ut for å være den verste anklage Françoise kan tenke seg. Spørsmålet jeg stiller meg er: Gjelder dette også Simone de Beauvoir selv?

Er det et paradoks at hun er sjalu? Prøver hun å vise i *Gjesten* at det ikke alltid er samsvar mellom følelser og fornuft? Mener Beauvoir det finnes grenser for frihet? Dette er spørsmål jeg vil forsøke å besvare i denne oppgaven.

² Hege Duckert, s.174

Både Sartre og Beauvoir hadde seksuelle forhold til andre, og begge var åpenhjertige om dette. Deres berømte og beryktede pakt tillot ikke sjalusi, og forutsatte gjensidig aksept av utroskap. I Gjesten bearbeider hun sine bitre erfaringer med pakten - frihetens pris.

2.0 Bøkene

Dette kapittelet inneholder en kort gjennomgang av de ulike bøkene som er tatt med i analysen.

2.1 Pyrrhos og Cineas

*Pyrrhos, konge av Epirus, var berømt for sine mange slag og erobringer. Da den gresk-italienske kolonien Tarentum ba om hjelp mot romerne, var Pyrrhos mer enn villig. Mens han forberedte seg til slaget ble han utfordret av sin rådgiver Cineas, som ville vite hva Pyrrhos hadde tenkt å ta seg til etter en lang rekke planlagte erobringer. Da skal jeg hvile, svarer Pyrrhos. Men Cineas fortsetter; hvorfor ikke hvile med det samme?*³

Pyrrhos og Cineas ble gitt ut i 1944, og regnes av Beauvoir selv som det viktigste hun har skrevet, sammen med essayet *Tvetydighetens Etikk*. *Pyrrhos* og *Cineas* personifiserer to grunnleggende, men motstridende, tendenser som finnes i mennesket – spontanitet kontra trangen til å gi etter for ”passivitetens og faktisitetens salighet”. Hvordan skal vi leve? Man kan bli der man er, trekke seg tilbake og dyrke sin egen hage, slik Voltaires *Candide* gjør, eller man kan kaste seg ut og gripe etter det verden har å by på. Ifølge Beauvoir er alternativ nr. 2 den mest autentiske måten å leve på. Det vil uansett bli kjedelig å bare hvile, mener hun. Cineas blir adskilt fra andre mennesker, ensom og fremmed i verden, mens Pyrrhos skaper seg en plass i verden. Pyrrhos sier at han skal hvile etter erobringene, men trolig vil denne hvilen vare kun en kort stund, før han begynner å kjede seg. Da vil han trenge et nytt prosjekt. Mennesket vil alltid strebe etter noe enda bedre. Vi må engasjere oss i mål som går ut over vår egen situasjon – vi må transcendere.

”Den universelle ånd er stum”, sier Beauvoir, ”Enhver som hevder å tale i dens navn låner den bare sin stemme”. Hun mener altså at det ikke finnes noe absolutt. Det finnes ingen absolutt religion, ingen absolutt ideologi og heller ingen absolutt kjærlighet. Det finnes ikke

³ Sammendrag hentet fra Tove Pettersens innledning til essayet *Pyrrhos og Cineas*.

noe som garantert vil være det beste for et menneske resten av livet, det finnes ikke noe som vil være det beste for hvert eneste menneske på planeten, og det finnes ikke noe som vil være det beste for menneskene som kommer i all fremtid. Det å gjøre noe til den eneste sannhet vil være å gjøre seg utfri og absolutistisk, det er en farlig forhåndsavvisning av fremtidige motargumenter og en lukking av fremtiden, mener Beauvoir.

Mellommenneskelig interaksjon er sentralt i essayet. Som mennesker ønsker og trenger vi hverandres konkrete anerkjennelse. Det er derfor ikke en regel å jobbe for andres frihet, men en betingelse for at mennesket skal lykkes med å skape mening i sitt liv.

2.2 Tvetydighetens Etikk

Tvetydighetens Etikk ble utgitt i 1947. Den gir en grundig presentasjon av den eksistensialistiske etikken, men drøfter også eksistensialistiske tema som ikke nødvendigvis knyttes direkte opp mot etikk.

”Det er ved å miste seg selv at man finner seg selv, ved å dø at man fullender sitt liv, ved å godta trelldom at man virkeliggjør sin frihet.”, skriver Beauvoir i *Tvetydighetens Etikk*. Hun mener at det for mange er avgjørende å først ikke se noen mening med livet, før man kan finne den. Man må først ha det vondt, for å senere kunne føle lykke.

Fordi vår relasjon til andre mennesker er en vesentlig del av menneskers liv, erfaring og situasjon, blir etiske spørsmål sentrale i Beauvoirs forfatterskap. Har man frihet til hva som helst? Har man rett til å velge å skade og undertrykke andre? Vår frihet er avhengig av andre menneskers frihet. Vi må erkjenne både oss selv og vår neste som frie individer. Frihet er viktig, men vi kan ikke være frie på bekostning av andres frihet. ”Ethvert menneske har altså med andre mennesker å gjøre; den verden det engasjerer seg i, er en menneskelig verden, der hvert eneste objekt er gjennomsyret av menneskelige betydninger”⁴, skriver hun.

I dette essayet reflekterer hun rundt mange konkrete etiske dilemma. Hun sier ikke alltid hva som er rett og galt, men konstaterer at det er hver enkeltes oppgave å avgjøre hva som er rett og galt. Fordi alt er tvetydig, finnes det ingen enkle svar. Alle avgjørelser må være forankret i den enkeltes etiske refleksjoner.

⁴ *Tvetydighetens Etikk*, s. 131.

2.3 Det Annet Kjønn

Det Annet Kjønn er det verket Simone de Beauvoir er mest kjent for og essayet står sentralt i moderne feministisk teori. *Det Annet Kjønn* tar for seg hvorfor kvinnen i hennes samtid er ”det annet kjønn”, for deretter å forsvare kvinnens rett til frigjøring. For at kvinnen skal kunne transcendere og leve et fritt liv må også hun kunne leve selvstendig. Kvinnen må ses på som et menneske på lik linje med mannen. Beauvoirs insistering på kvinners rett til arbeid, økonomisk uavhengighet og prevensjonsmidler var radikale og livsnødvendige krav i en tid da selv kommunistene argumenterte for at kvinnen framfor alt skulle være hustru og mor.

Beauvoir skriver også om ekteskapet i ”Det Annet Kjønn”. I boken *Gjesten* er ikke likestilling mellom kjønnene et sentralt tema, men mye omhandler kjærlighetsrelasjoner. Dermed kan hennes syn på ekteskap være interessant. Beauvoir skriver følgende:

”Harmoniske par er i og for seg ingen utopi. Man finner den stundom innenfor ekteskapets rammer, men som regel utenfor. Enkelte er formet gjennom en stor seksuell kjærlighet som stiller partnerne fritt når det gjelder vennskap og arbeid. Andre er knyttet til hverandre gjennom vennskap som ikke hindrer deres seksuelle frihet. Langt sjeldnere er man både elsker og venn uten å søke sin eksistensberettigelse i den andre. Mange nyanser er mulige i forholdet mellom mann og kvinne; kameratskap, vellyst, tillit, ømhet, samhørighet og kjærlighet kan være den mest fruktbare kilden mennesker kan ønske seg til glede og befrielse for hverandre. Det er ikke enkeltindividene som bærer ansvaret for at ekteskapet mislykkes, det er institusjonen i seg selv som er råtten i sitt vesen. Å erklære at en mann og en kvinne som ikke en gang nødvendigvis har valgt hverandre skal være nok for hverandre på alle måter og til en hver tid livet gjennom, er en uhyrlighet som må føde hykleri, løgn, fiendskap og ulykke.”⁵

2.4 Gjesten

Gjesten er Beauvoirs første roman. Den ble gitt ut i 1943, etter 13 års arbeid⁶. Boken kan kalles en filosofisk analyse med utgangspunkt i egne livserfaringer. Boken tar opp mange tema som er sentrale i eksistensialismen, og i den eksistensialistiske etikk som hun selv

⁵ Kap. 1, del 5, *Det Annet Kjønn*.

⁶ Hege Duckert, s. 181.

utformet. Det mest sentrale er forholdet mellom frie bevisstheter i forhold til det faktum at vi *eksisterer for og blir dømt* av den andre – hvordan skal vi som frie og selvstendige individer forholde oss til hverandre? Andre sentrale tema er utfoldelsen av egen frihet, og hvordan den griper inn i andres livssituasjon og deres frihet. Hvor mye skal man tåle i frihetens navn? Dette kan regnes som en eksemplifisering av moralfilosofien hennes.

Gjesten er en tilnærmet selvbiografisk roman. Handlingen i boken skal være basert på hendelser i hennes eget liv. Handlingen beskriver det frie paret Françoise og Pierre. Motvillig aksepterer Françoise et trekantforhold mellom dem og den unge Xavière. Dette fører til sterk sjalusi hos Françoise, men hennes fornuft prøver intenst å fortrenge disse følelsene. Slik problematiseres sammenhengen mellom følelser og fornuft. Fornuften forsøker å få kontroll, men følelser av hat, sjalusi, angst og ensomhet overvinner fornuften. Frustrasjonen hos leseren skapes tidvis av at Françoise til stadighet tilgir Xavière til tross for hennes ugreie oppførsel. Hun veksler mellom øm kjærlighet og dypt hat.

Romanen skildrer et bohems kunstnermiljø i Paris, sentrert rundt et teater. Miljøet kan framstå som Beauvoirs idealmiljø. Det er på mange måter i tråd med de ønsker Beauvoir uttrykker for samfunnet og menneskene i sine filosofiske avhandlinger (*Tvetydighetens etikk* og *Phyrros og Cineas*). Alle er like frie, uavhengig av alder og kjønn, alle lever i tilsynelatende total frihet og fokuset ligger på eksistensen. Søvnløse netter på Montparnasse's nattklubber og lange filosofiske kafédialoger er sentrale scener i romanen. Det virker som alle er i et konstant jag etter en meningsfull tilværelse.

2.4.1 Karakterene

Françoise Miquel

Françoise er hovedpersonen i romanen, og hennes karakter er basert på Simone de Beauvoir selv. Hun er en 30 år gammel forfatter og en del av bohemen i Paris. Hun beskriver sin tilværelse som meningsfull, og hun har et prosjekt; hun skriver en bok. Men dette forandrer seg når Xavière kommer inn i forholdet mellom henne og Pierre. Hun føler at hun har mistet ham - hennes kjæreste, fordi han bare er opptatt med å forføre Xavière. Adskillelsen mellom Françoise og Pierre øker utover i boken, helt til trekantforholdet fortæres, og Pierre bryter med Xavière. Françoise opplever tvetydigheten som Beauvoir beskriver i de filosofiske essayene sine. Kampen mellom fornuft og følelser, og mellom et begjær etter monogami og

aksept av utroskap. Det er tydelig for leseren at Françoise er plaget av sjalusi, men Françoise selv fornekte dette overfor seg selv og andre.

Pierre Labrousse

Pierre er Françoises kjæreste, og de har vært sammen i mange år. Pierre jobber som skuespiller og regissør på teateret, og gjennom mesteparten av boken er han opptatt av å forføre Xavière, men han kommer aldri lenger enn til noen enkle kyss. Pierres karakter er basert på Jean-Paul Sartre.

Xavière

Xavière er en av Françoises tidligere studenter fra Rouen, som ble overtalt til å flytte til Paris og leve sammen med henne og Pierre. I boken beskrives hun som selvopptatt, eiesyk, lat, bortskjemt, sta og sutrete. Xavières karakter er basert på to kvinner fra virkeligheten; søstrene Olga og Wanda Kosakiewicz. Olga avviste Sartre, så han søkte nærhet hos Wanda som tok villig imot ham.

Gerbert

Gerbert er en god venn av Pierre og Françoise. Han er skuespiller og driver et dukketeater ved siden av jobben på teateret sammen med Pierre. Gerbert er småforelsket i Françoise, og han er sjalu på Xavière fordi hun får all deres oppmerksomhet. Men etter hvert utvikler han et forhold til henne, og senere også til Françoise.

Elisabeth

Elisabeth er Pierres søster, og Françoises venninne. Elisabeth er kunstner, og jobber mye med kulisser og bakgrunnsplansjer på teateret. Hun har et forhold til en gift mann, Claude, og sliter med å innse at hun aldri vil få ham for seg selv. Han vil ikke forlate sin familie sin for hennes skyld, og dette er vanskelig å akseptere. Elisabeths begjær etter å ha Claude for seg selv er sterkt, og ligner Françoise begjær etter monogami med Pierre, selv om de begge føler seg forpliktet til å akseptere den tredje parten i forholdet. De har begge vanskeligheter med å akseptere den andres frihet, selv om de begge anerkjenner deres frihet, og føler seg avhengige av denne friheten for å selv kunne være frie. Her er frihetens tvetydighet eksemplifisert.

2.4.2 Handlingsreferat

Hovedpersonen Françoise har et nært forhold til Pierre. De er ærlige og åpne med hverandre, og holder ingenting for seg selv. Men forholdet trues da Françoise introduserer sin yngre venninne Xavière for Pierre. Etter hvert utvikles et trekantforhold mellom dem. Harmonien ramler fra hverandre, særlig for Françoise. En sterk sjalusi rettes mot Xavière i trekantforholdet, men Françoise vil ikke erkjenne sine følelser. Pierre elsker Françoise, men han har et behov for å vinne Xavières respekt, altså kjærlighet.

*”Jeg vet godt at du aldri er sjalu på meg, sa Pierre smilende. Men hvis det tross alt skulle skje en gang, må du si det til meg. Også der føler jeg meg som et insekt: denne erobringsmanien, og så teller det så lite for meg. – Naturligvis skal jeg fortelle det, sa Françoise. Hun nølte, kanskje hun måtte kalle kveldens ubehag for sjalusi; hun hadde ikke likt at Pierre tok Xavière på alvor; hun hadde vært plaget av smilene Xavière sendte Pierre, men det var en kortvarig surhet som kom mye av at hun var sliten. Hvis hun snakket om det til Pierre, ville det bli en urovekkende, hardnakket virkelighet i stedet for en flyktig humørsvingning.”*⁷

Françoise forneker sin sjalusi og bagatelliserer sine følelser. Hun skylder på humørsvinginger og slitsomhet. *”Det eksisterte ikke, hun var ikke sjalu. Det var nesten fiendskap hun følte. Men det var ingen ting å gjøre, ingen måte å vende om på. Xavière eksisterte”*. Hun føler etter hvert at Xavière har full kontroll over henne, at livet hennes ikke lenger styres av henne selv, men av Xavière og hennes følelser og humør. Alt er avhengig av Xavière. Og det kan hun ikke akseptere. Det er en uutholdelig tanke. Hun må ta sin frihet tilbake.

Gradvis oppløses og fortæres trekantforholdet, og Françoise føler seg mer og mer tilsidesatt. Hver gang hun blir tatt litt inn i varmen, blir Xavière sjalu og i dårlig humør. Bare Pierre gir Françoise en ørliten oppmerksomhet, blir Xavière forarget. Xavière er blitt avhengig av hans oppmerksomhet, noe også Pierre opplever som irriterende.

Gerbert og Xavière begynner å gå ut sammen, og de ligger med hverandre. Etter hvert utvikler de et forhold. Xavière forteller det ikke til Françoise og Pierre, men Gerbert forteller det til dem. Pierre misliker det sterkt, og blir sint på Xavière. I tillegg merker han hvor dårlig Xavière oppfører seg mot Françoise. Françoise forteller Pierre om sine følelser overfor henne, og etter hvert lar han seg overtale.

⁷ Gjesten, s. 73-74.

Stemningen i trioen blir etter hvert såpass anspent at Pierre velger å bryte med Xavière. Françoise føler seg ansvarlig for henne, og føler at det er hennes plikt å være hennes venn. Selv om hun hater henne synes hun også synd på henne. Françoise og Gerbert utvikler et forhold, som de holder hemmelig for Xavière. Gerbert har dermed et forhold til begge kvinnene.

En kveld konfronterer Françoise Xavière med sitt hat. Og hun forteller hvordan Pierre også hater henne, og hvordan han har løyet for henne. Xavière stjeler Françoises nøkkel, og går inn i leiligheten hennes mens Françoise er på kafé og prater med Gerbert. Gerbert forteller Françoise hvilken forklaring Xavière hadde hatt på hvorfor hun og Pierre ikke var venner lenger. Hun hadde sagt at det var fordi Françoise var sjalu på henne. Françoise blir rasende. Når hun kommer opp på rommet sitt ligger alle brevene fra Gerbert og Pierre strødd utover gulvet. Nå vet Xavière alt. Françoise må ta et valg. Hun kan ikke fortsette å leve på denne måten. Hun må velge: Henne eller Xavière. Hun går opp til Xavière for å prate med henne sent på kvelden. Hun skrur på gasskranen hennes, som Xavière nettopp selv hadde slått av. Neste morgen vil hun være død. Françoise hadde valgt seg selv.

3.0 Analyse

3.1 Hvordan reflekteres Beauvoirs filosofi i *Gjesten*?

3.1.1 Pyrrhos og Cineas – Meningen med livet – Et prosjekt

Pierre og Françoise har hvert sitt *prosjekt*. Pierre setter opp et teaterstykke, og Françoise skriver en bok. Begge disse to prosjektene er eksempler på aktiviteter som Simone de Beauvoir har beskrevet som autentiske prosjekter. Beauvoir skriver i sine essays at man som menneske trenger anerkjennelse fra andre. Pierre får gode kritikker, og får en god følelse etter at prosjektet er fullført. ”Det er så gripende, sa Elisabeth. All denne nølingen, alle disse forvirrende anstrengelsene, og så springer det til slutt frem noe så vakkert”⁸. Imidlertid går gleden straks over. ”Han ville ha lidd under en fiasko, men han så på en suksess som en ubetydelig etappe mot vanskeligere oppgaver, som han straks etter tok fatt på. Han falt aldri for fristelsen til å bli forfengelig, men han følte heller ikke den rolige gleden over velgjort arbeid”⁹. Dette er et eksempel på begjæret Beauvoir beskriver i *Pyrrhos og Cineas*. Man streber alltid etter noe bedre. Så snart man har nådd et mål, ser man seg ut et nytt. Og slik vil det fortsette i det uendelige.

Pierre er opptatt av den gode følelsen man får når man er ferdig med noe. Françoise sier følgende: ”...når det bare varer noen dager og man håper på å lykkes, er det en glede å anstrenge seg”¹⁰. Hun kan også glede seg *underveis* i prosjektet. Det samme gjelder Gerbert, som sier at han elsker å jobbe med teaterstykket. Det at man lykkes gjør igjen at man får anerkjennelse fra andre.

Xavière mangler et prosjekt i livet sitt. Hun sitter mye alene hjemme i leiligheten. En dag Xavière er trist, og innrømmer at hun mistrives i sin livssituasjon, sier Pierre at det hun

⁸ Gjesten, s. 57.

⁹ Gjesten, s. 100.

¹⁰ Gjesten, s. 44.

trenger er noe som gir hverdagen mening. Xavière forteller at hun ikke liker å anstrenge seg. Dermed beskrives en kontrast mellom Françoises og Xavières livsførsel. Françoise jobber, er aktiv og engasjert, mens Xavière slapper av på rommet sitt. Xavières livsførsel ligner Cineas'. Hun tar livet med ro. Hun arbeider ikke og har ingen prosjekter. Men hun har det ikke bra til tross for at hun slipper å arbeide. Hun er ensom og alene på rommet sitt, og hun er fremmed i verden. Nettopp slik beskriver Beauvoir tilværelsen som Cineas i essayet *Pyrrhos og Cineas*. Françoise lever tettere opp mot Pyrrhos' levemåte. Hun jobber hardt, hun har et prosjekt og har det bra. Det er ikke før trekantkonflikten og sjalusien opptrer at hun opplever eksistensen som meningsløs. Dette vil jeg komme tilbake til.

Pierre og Françoise bestemmer seg for å hjelpe Xavière med å komme i gang med et prosjekt. Men det tar lang tid før Pierre og Françoise kommer med et forslag som hun er interessert i. Hun sier det virker meningsløst å skrive setninger etter hverandre (slik Françoise gjør ettersom hun skriver en bok), og hun lengter etter hvite strender i Hellas og Italia. Til slutt kommer de med et forslag som hun går med på. Pierre foreslår at Xavière skal bli skuespillerinne, og tilbyr henne privattimer hos ham. Det takker hun ja til.

3.1.2 Begjær etter væren

Et hovedtema i *Gjesten* er begjær etter *væren*. Alle karakterene er tilsynelatende på jakt etter noe bedre. Dette gjelder særlig Françoise. Etter at Xavière og sjalusien blir en del av livet hennes føler hun mangel på væren. Hun opplever at livet hennes til nå har vært innholdsløst. Hun føler ikke lenger samme nærhet til Pierre eller andre, hun er alene og uten mål og mening. Hun har bodd i Paris hele livet, og hun har bare hatt én kjærlighet. Noe mangler. Denne frustrasjonen fortsetter boken ut. Det er først når hun har drept Xavière at hun kan ta livet tilbake.

Midt oppi all frustrasjonen blir Françoise alvorlig syk, og må ligge på sykehus i flere uker. I begynnelsen synes hun det er deilig å trekke seg bort fra den verden som gjør henne så vondt. Pierre og Xavière kommer ofte på besøk, og hun merker hvordan forholdet mellom hennes elskede og hennes venninne utvikler seg. Hun blir redd og vil hjem fra sykehuset. Dette er også en eksemplifisering av Pyrrhos- og Cineaskomplekset. Først synes hun det er deilig å hvile seg. Men så øker ensomheten, og hun føler at hun mister sin plass i verden.

Gjennom romanen kommer det til stadighet små utsagn som uttrykker begjæret etter væren, for eksempel sier Françoise tidlig i romanen at hun er misfornøyd med bare å være inne i sin egen kropp, mens jorda er så diger.

3.1.3 Valg, ansvar og tvetydighet

Valg er sentralt i *Gjesten*. Tvetydigheten gjør at man hele tiden må foreta valg, og med valg følger et etisk ansvar. En grunntanke i eksistensialismen er troen på at mennesket kan styre sin egen livssituasjon ved å foreta de rette valgene. Det finnes ingen universelt riktige valg, dette er individuelt. Det er viktig å våge å ta valg, selv når det er vanskelig dersom det går imot normen, og enkelte menneskers eller gruppers forventninger.

I begynnelsen av boken har ikke Xavière flyttet til Paris enda. Xavière har lyst til å flytte, men hun tør ikke. Hennes foreldre er døde, og hun bor hos sin onkel i Rouen som ikke vil la den unge jenta på 17 år flytte hjemmefra. *"Det lar seg ikke gjøre"*, sier Xavière. *"Det er nok at De vil det"*¹¹, sier Françoise. Her viser Françoise tydelig sin karakter som inspirert av Beauvoir selv. Hun uttrykker troen på det frie valg, og troen på å gjøre de valgene som kan være vanskelige, men som likevel er det som skal til for å komme ett steg videre i livet.

*"Françoise så seg fortvilet omkring, men nei, ingenting kunne hjelpe henne. Det var fra seg selv hun måtte greie å vriste et glimt av stolthet, selvmedlidenhet eller ømhet"*¹². Eksistensialismens tro på det frie valg henger sammen med ansvaret for eget liv. Man har selv ansvar for å leve det livet man ønsker seg. Og det er ens eget ansvar å gjøre noe når livet går en imot. Andre filosofiske retninger mener samfunnet styrer valgene dine, og livet ditt. Eksistensialismen mener dette kommer innenfra, og at den påvirkningen som kommer fra menneskene og fra samfunnet ikke er styrende. Når menneskene rundt deg gjør deg vondt, kan *du* gjøre noe med dette; bryte kontakten, flytte til et annet sted eller - som Françoise gjør - drepe dem.

Både i *Tvetydighetens Etikk* og *Pyrrhos og Cineas* argumenterer Beauvoir for at vold kan være nødvendig. Men volden er bare legitim dersom den åpner konkrete muligheter for frihet for mennesket. Françoise gjør mange grundige etiske refleksjoner rundt hvordan hun skal løse konflikten med Xavière. Hun har vært gjennom svært mye over lang tid før hun bestemmer

¹¹ *Gjesten*, s. 36-37.

¹² *Gjesten*, s. 191.

seg for å drepe henne. Og før hun gjør det har hun blitt enig med seg selv i at dette er den eneste måten hun selv kan bli fri igjen. Og dermed blir dette valget i tråd med hennes etikk, selv om hun måtte ta en annens frihet for å få sin egen tilbake.

3.1.4 Mellommenneskelig interaksjon – forholdet mellom frie bevisstheter

Gjesten regnes for å være en eksistensiell roman på mange måter. Dramaet som utspilles sees fra ulike personers synsvinkel, noe som gir leseren en god oversikt over konflikten og forholdet mellom karakterene. Et menneskes essens og eksistens er i utgangspunktet ikke gitt én gang for alle fra forfatterens side, men preges også av hvordan man framstår for andre, noe som tydeliggjør de mellommenneskelige interaksjonene.

I Simone de Beauvoirs filosofiske avhandlinger beskriver hun hvor mye Descartes "Cognito ergo sum" har hatt å si for forståelsen av mellommenneskelig interaksjon. "*Man greier ikke virkelig å forstå at andre mennesker er bevisstheter som føler seg selv innenfra, slik man selv gjør, sa Françoise*"¹³. Mennesket klarer ikke å forestille seg at alle andre er bevisstheter som de selv, og ser på verden fra et annet perspektiv enn dem selv. Françoise synes det er trist å tenke på at hun bare er en del av omgivelsene for alle andre enn henne selv. Og hun kan heller ikke se seg selv utenfra. Innenfra klarer hun ikke å definere seg selv på den måten andre kan definere henne. Dette skaper problemer for henne. Mennesket står alltid alene om seg selv. Ingen andre kan vite hva som skjuler seg i tankene dine, med mindre du forteller dem det. Og når andre forteller om hva de tenker på, kan man ikke engang vite om det er sant. Dette er også noe som eksemplifiseres i *Gjesten*. Xavière fremstår som egoistisk og ufølsom overfor andre. Noen ganger åpner hun seg opp, men Françoise uttrykker ofte en tvil over om det hun sier faktisk er sant, eller om hun sier det for å skape skyldfølelse og medlidenhet.

Forholdene mellom menneskene tydeliggjøres også gjennom måten synsvinkelen endres i boken. Som sagt er det hovedsakelig Françoise som har synsvinkelen, men den gis også til Gerbert og Elisabeth i enkelte kapitler. Når vi ser miljøet gjennom Gerberts øyne, kommer relasjonene og skillet mellom de frie bevissthetene tydeligere fram. Gerbert beskriver Françoise som et fantastisk menneske. Måten han beskriver henne på gjør det tydelig at han har sterke følelser for henne. Men han gjør ingenting med det, antakeligvis fordi han er så sikker på at hun bare elsker Pierre, og aldri vil elske noen annen.

¹³ *Gjesten*, s. 17.

Når Gerbert og Françoise drar på tur sammen, ser vi forholdet fra Françoises synsvinkel. Her får vi høre hvordan hun hele tiden ønsker å forføre Gerbert. Hun går lenge og venter på tegn fra ham, men får ingenting, og er dermed svært usikker på hva hun skal gjøre, og hva han kommer til å gjøre dersom hun sier eller gjør noe i retning noe seksuelt. Til slutt går hun rett på sak og spør ham om de skal ligge sammen. Det er naturligvis noe Gerbert vil, og han forteller henne hvordan han har tenkt på henne på samme måte under hele turen.

3.1.5 Kjærlighet

I *Det Annet Kjønn* skriver Beauvoir at menn transcenderer mer enn kvinner. Kvinner er mer trofaste enn menn, og forblir ofte i immanens i ekteskapet. Menn er mindre avhengige av sine ektefeller, og tar seg oftere den friheten å ha andre sexpartnere. Forholdet mellom Beauvoir og Sartre var preget av dette. Sartre benyttet seg av sine rettigheter i paktet i langt større grad enn Beauvoir, og han hadde langt flere elskere enn henne. I sine memoarer forteller hun om Sartres mange elskere. I *Gjesten* sier Françoise at hun er en trofast kvinne, og hun har ikke mange forhold på si, i motsetning til Pierre.

Françoise sier at det føles feil for henne å ha forhold til en andre menn: *"Hun elsket Pierre. Det var ingen plass i livet hennes til en annen kjærlighet. Og likevel ville det komme gleder som liknet denne, tenkte hun litt engstelig. Nei, sa hun, jeg kan ikke noe for et: Jeg er en trofast kvinne."*¹⁴ Likevel utvikler hun et forhold til Gerbert. Dermed viser hun at også hun har positive fordeler av det frie forholdet mellom dem. Selv om hun sliter med å akseptere at hun ikke kan ha Pierre for seg selv, er det tydelig at dette er noe hun må leve med for at hun selv skal få oppleve tilfeldige kjærlighetsforhold som dette. *"Det er bra vi er så glad i hverandre samtidig som vi er fri, sa Françoise til Gerbert."*¹⁵

Beauvoir tar Elisabeth sin synsvinkel flere ganger i boken. Elisabeths elsker, Claude, er gift med en annen kvinne, noe som er vanskelig å takle. Hun er sjalu på den andre kvinnen, og hun vil veldig gjerne at Claude skal tilhøre *bare* henne. Etter hvert som eiendomssyken forsterkes, går hun mer og mer over på den andre siden: Hun vil bli uavhengig, hun vil klare seg uten Claude. Så hun skaffer seg en annen elsker, Guimiot. Hun forteller det til Claude, som avslutter forholdet: Han kan ikke akseptere slik utroskap.

¹⁴ Gjesten, s. 19.

¹⁵ Gjesten, s. 431.

Forholdet mellom Claude og Elisabeth, og Claude og konen Suzanne er et godt eksempel på Beauvoirs fornektelse av evig kjærlighet og forkastelse av ekteskapet som institusjon. Suzanne vet ikke om Claudes forhold til Elisabeth. Og det kommer fram at Claude elsker Elisabeth, og ikke Suzanne. Men han kan ikke forlate Suzanne fordi de har barn sammen og fordi det å ta ut skilsmisse ikke var akseptert i samfunnet. Dermed fanger ekteskapet deg i en tilstand av ufrihet. Konsekvensene av et valg om å bryte ekteskapet kan oppleves som større enn konsekvensene ved å bli.

3.1.6 Feminisme

Gjesten handler i liten grad om feminisme, til tross for at det er dette temaet Simone de Beauvoir er mest kjent for. *Det Annet Kjønn* ble imidlertid gitt ut 6 år etter *Gjesten* – i 1949. Kanskje var ikke hennes interesse for feminismen vokst seg særlig stor på det tidspunktet. Likevel er det enkelte situasjoner som tar opp undertrykkelse av kvinner, og det vil jeg se nærmere på.

I *Det Annet Kjønn* skriver Beauvoir at kvinner i hennes samtid ikke kunne definere seg selv uten mannen, mens mannen kan definere seg selv uavhengig av kvinnen. Det tydeligste tegnet på kvinners avhengighet er på det økonomiske området, hvor kvinnen er fullstendig underlagt mannen. Når kvinnen må underlegge seg mannen på det økonomiske planet, følger kanskje all annen underkastelse med på lasset. En annen grunn til at kvinner hengir seg fullt og helt til mannen er at hun da slipper å påta seg det eksistensielle ansvaret – utfordringen med å skape mening i livet sitt. Françoise sier tydelig at hun er en trofast kvinne, og at hun ikke er i stand til å hengi seg til andre enn Pierre. Er det mulig at Françoise (og Simone de Beauvoir) er et offer for dette selv?

*”Vår fortid, vår fremtid, våre tanker, vår kjærlighet... Hun sa aldri ”jeg”. Men Pierre rådet over sin egen fremtid og sitt eget hjerte; han fjernet seg, han trakk seg tilbake til yttergrensene for sitt eget liv. Hun sto igjen, skilt fra ham, skilt fra alle, og uten bånd til seg selv”.*¹⁶

¹⁶ Gjesten, s. 191.

Françoise føler at Pierre er totalt fri. Han klarer seg uten henne, men selv klarer hun seg ikke uten ham. I *Det Annet Kjønn* beskrives kvinnens behov for å knytte seg til mannen. Gjennom historien har hun vært avhengig av ham, og dette kan ha ført til psykologiske egenskaper som knytter henne til mannen på en helt annen måte enn mannen knytter seg til kvinnen. Det kan virke som om også hun er preget av dette. At hun også er fanget i sin immanens som kvinne.

Gerbert blir generelt fremstilt som en sympatisk karakter i *Gjesten*. Men han skaper veldig blandede følelser hos den moderne leser med alle sine negative utsagn om kvinner. Gjennom hele romanen kommer han stadig med kommentarer som i dag oppfattes som kvinneundertrykkende. Det mest dramatiske er hans tanker om kvinnen som sådan. Han forteller at han kjeder seg med kvinner. Han har tydelige fordommer mot kvinner, og han generaliserer i stor grad.

*”Jeg tror ikke at jeg noen gang kommer til å elske en kvinne, sa Gerbert. (...) Man kan ikke gjøre noe med en krykke: ikke gå tur, ikke drikke seg full, ingenting; kvinner skjønner ikke spøk og så må man oppføre seg på bestemte måter, man føler hele tiden at man har gjort noe galt. (...) Jeg liker godt når jeg kan være akkurat slik jeg er sammen med folk”.*¹⁷

Xavières onkel ser ikke noen annen fremtid for henne enn en from ektemann og mange barn. Dette er et av argumentene Françoise har når hun skal overtale Xavière til å flytte til Paris med henne. Det er tydelig at Françoise er skeptisk til ekteskapet. Hun vet også at mange kvinner blir giftet bort uten å ha valgt sin ektemann selv. *”De er redd, kanskje ikke for familien, men De er redd for å bryte med de små vanene Deres, redd for friheten”*¹⁸, sier Françoise til Xavière. Det er vanlig, særlig hos kvinner, å ikke tørre å bryte med det livet man er vant til, skriver hun i *Det Annet Kjønn*. Mange kvinner klarer ikke bryte ut av immanensen, og forventningene som uttrykkes til henne som kvinne er vanskelige å gå imot.

En scene med Elisabeth og elskeren Guimiot beskriver et seksuelt forhold der Elisabeth er undertrykket. Etter en krangel med Claude der han har gjort det slutt med henne for alltid, treffer hun Guimiot på rommet sitt. Hun vil ikke ha sex, men hun går med på det likevel. *”Guimiot fullførte omhyggelig sitt arbeid som mann, hvordan kunne hun godta denne ironiske*

¹⁷ *Gjesten*, s. 399.

¹⁸ *Gjesten*, s. 39.

tjenstevilligheten?”¹⁹ Hun blir indirekte tvunget til det. Guimiot nyter det til tross for at hun ligger der som et lik og ser i veggen. Han fremstår som en typisk kvinneundertrykkende mann som er egoistisk og grådig. Elisabeth føler seg ydmyket og det er tydelig at hun har et forhold til ham bare for å hevne seg på Claude.

3.1.7 Undertrykkelse

I *Tvetydighetens Etikk* beskrives maktforholdet mellom barn og voksne, i tillegg til maktforholdet mellom kvinner og menn. De voksnes trang til å kontrollere sine barn, begrenser de unges frihet. De gjør det naturligvis fordi de har en omsorgsplikt overfor dem, og også fordi de føler seg ansvarlig for sine barns valg. De vil lære sine barn hva som er rett og galt, og hva som er bra og ikke bra. Simone de Beauvoir mener at denne omsorgen ofte begrenser barnas frihet. De voksne føler at de vet bedre enn sine barn, og at de derfor har et behov for å kontrollere barnas handlinger. Dette er noe Beauvoir er svært kritisk til. Hun mener at barna bør få mer frihet mye tidligere.

Xavière er svært ung, bare 17 år – en tenårings. Françoise, Pierre og de andre voksne menneskene i boken som Xavière forholder seg til, behandler henne ikke som et barn til tross for den store aldersforskjellen. De behandler henne som et fritt og selvstendig menneske på lik linje med alle andre, og de forsøker ikke på noen måte å kontrollere henne eller forklare henne hva som er lurt og ikke lurt. Dette et eksempel som underbygger min påstand om at miljøet som beskrives i *Gjesten* er et idealmiljø for Beauvoir. Teorien om maktforholdet mellom voksne og barn henger sammen med teorien om at det ikke finnes noe absolutt – at ingen mennesker har rett til å definere hva som er til det beste for andre mennesker.

Boken Françoise skriver handler om maktforholdet mellom voksne og barn. ”*Det er om min ungdom, sa Françoise, jeg vil gjerne forklare i boken min hvorfor man ofte blir så dårlig behandlet når man er ung. (...) De skjønner, når man er barn, er det lett å godta at man ikke blir regnet med, men når man er sytten, forandrer det seg. Man begynner å ville eksistere, på virkelig, og fordi man stadig føler seg som den samme inni seg, appellerer man på tåpelige måter til ytre forsikringer. (...) Man søker folks bifall*”²⁰. Det Françoise beskriver her sier mye om Xavière, som en ung kvinne. Påstanden om at man *appellerer på tåpelige måter til ytre forsikringer og søker folks bifall* passer godt med Xavière, for det er trolig det hun gjør når

¹⁹ Gjesten, s. 98.

²⁰ Gjesten, s. 151.

hun blir så sjalu på Françoise. Hun søker bifall hos Pierre, og vil da forsikre seg om at han tilhører henne. At hun har Pierre er en ytre forsikring, som hun er redd for å miste.

3.2 Drøfting av det tilsynelatende paradokset mellom fri kjærlighet og sjalusi

Gjesten er inspirert av et av Beauvoirs egne trekantforhold mellom henne, Jean Paul Sartre og de unge studentene Olga og Wanda Kosakiewicz. Simone de Beauvoir hadde Olga som elev i Rouen. Det var hun som hadde tiltrukket seg henne og begynt å dele seng med henne, men Sartre satt alt inn på å overta. Da Olga ikke viste interesse for ham, gikk han videre til hennes søster, Wanda. Disse to unge pikene er slått sammen til én karakter i *Gjesten*; Xavière.

I virkeligheten ble ikke Olga eller Wanda drept. Dette er fullt og helt en del av historien som Beauvoir har konstruert. I etterkant har Beauvoir selv sagt at mordet på Xavière svekket romanen, at det var en overdrevent dramatisk slutt. Samtidig var hun tydelig på at slutten var nødvendig for henne, for å løse konflikten. Hva hun mente med dette, kan selvfølgelig diskuteres, men det fremstår som om hun ønsket å få utløp for sjalusien sin uten å måtte bekrefte at den eksisterer i det hele tatt.

Simone de Beauvoir er imot å gi seg hen til én kjæreste. ”*Mange menn, og enda flere kvinner ønsker en slik hvile, så la oss ofre oss!*” sier hun ironisk. Her kommer hennes fornuft inn som kanskje nekter henne å hengi seg fullt og helt til Sartre, og nekter dem å leve i monogami. Man skal aldri sette en absolutt grense – da flykter man fra friheten. Man skal være uavhengig og selvstendig. Og dermed ikke sjalu. Er man sjalu er det fordi man er avhengig. Mye tilsier at Beauvoirs fornuft og følelser er i konflikt med hverandre, på nøyaktig samme måte som i *Gjesten*. Men hun påpeker også tvetydigheten ved dette i *Tvetydighetens Etikk*: vi må erkjenne at mennesket er fritt og avhengig på samme tid.

Boken begynner rett på handlingen. Hele boken er sceniske framstillinger, og det meste som beskrives er samtaler og tankereferater. Disse virkemidlene skaper en realistisk tekst; som en kopi av virkeligheten. Den er skrevet i preteritum, men ettersom det meste er samtaler og tankereferater blir det meste likevel i presens, noe som gir en følelse av at dette skjer her og nå. *Dette er virkelig*. Grunnen til at hun bruker preteritum kan være at hun vil tydeliggjøre at

det er en historie hun forteller, om livet, om seg selv og om mennesker. Boken er lite preget av et rikt billedspråk og poetisk virkemidler, med unntak av hverdagslige uttrykk som karakterene bruker når de prater. På den måten framstår dialogen, samtalen, som det mest sentrale litterære virkemiddelet i boken.

Fortelleren er utenforstående, og hovedsynsvinkelen er lagt til Françoise gjennom hele boken, med unntak av 4 kapitler, hvor den er gitt til Elisabeth i tre av dem, og Gerbert i det siste. Françoises karakter er basert på Beauvoir selv, og dette forsterkes ved at Françoise har hovedperspektivet i boken. Det er Simone de Beauvoir som forsøker å fortelle noe om sine egne erfaringer som eksistensialist i praksis gjennom fortellingen og perspektivene i *Gjesten*.

Synsvinkelen gjør at vi ser omtrent alt fra Françoises ståsted. Men hva om Xavière hadde rett i at hun var sjalu? Det er vanskelig å vite hva det er som egentlig har skjedd her. Ettersom Françoise har synsvinkelen, er det hennes tankerekker og reaksjoner vi følger. Da er det lett å tro at det er hun som har rett. At det er på grunn av Xavière at trioene ikke fungerte, ikke på grunn av Françoise, slik Xavière hevder overfor Gerbert. Françoise mener at hennes egen sjalusi absolutt ikke var grunnen til at Pierre brøt med Xavière. Det var Xavières sjalusi og utålelige vesen som var årsaken. Men ser vi nærmere på det, vet vi at det alltid finnes to sider av en sak. Det er tydelig at Françoise var mye sjalu på Xavière, og Xavière kan ha rett når hun sier at forholdet mellom henne og Pierre tok slutt fordi Françoise var sjalu. På denne måten settes perspektivene opp mot hverandre, og leseren må selv ta stilling til om sjalusi påvirker forholdet eller ikke.

Françoise tar opp Xavières oppførsel med Pierre. Hun synes hun er uutholdelig og motbydelig. Han blir etter hvert mer og mer enig med henne, og til slutt forteller han Xavière hva han mener om henne. Men det er ikke sikkert at Françoise hadde hatet Xavière så mye dersom hun ikke hadde vært sjalu på henne. Og Pierre kan ha blitt påvirket til å mislike Xavière gjennom det Françoise har sagt om henne.

Karakteren Gerbert er trolig basert på en av Beauvoirs elskere, Jacques-Laurent Bost. I *Gjesten* beskriver hun hvordan Françoise forfører Gerbert, en nesten identisk scene som den hun beskriver for Sartre når hun omsider går til sengs med den unge Jacques-Laurent Bost. Gerbert og Xavière har et seksuelt forhold i *Gjesten*. Personene som begge disse karakterene er basert på har begge et forhold til Simone de Beauvoir. To år etter at Beauvoir brøt med

Olga Kosakiewicz gifter Olga seg med Bost. Olga skal visstnok nesten ha ødelagt forholdet mellom Simone de Beauvoir og Jean Paul Sartre. Det samme skjer i *Gjesten*.

4.0 Konklusjon

I *Gjesten* blir abstrakte filosofiske refleksjoner flettet sammen med konkrete erfaringer. Det er den filosofiske analysen av disse personlige erfaringene, der fokuset ligger på utforskningen av hvordan det er å eksistere i en spenning mellom emosjoner og ideal, som løfter den private erfaringen over på et allment plan. Gjennom skjønnlitteraturen presenterer Beauvoir teoriene om prosjektet og om de mellommenneskelige interaksjonene i samspill med tvetydigheten. Og hun eksemplifiserer begjæret etter væren, undertrykkelsen basert på kjønn og alder og betydningen av valg etiske refleksjoner gjennom mer eller mindre hverdagslige situasjoner og dilemma som mennesker vil møte gjennom livet. Slik går det an for andre å kjenne igjen erfaringene og analysene fra boken.

Når det gjelder den tilsynelatende motsetningen mellom sjalusi og fri kjærlighet er det tydelig at Beauvoir har blitt misforstått av mange. Det forundrer meg at så mange, bl.a. Hege Duckert, har skrevet at Françoise dreper Xavière fordi hun er sjalu på henne. Pierre avslutter sitt vennskap med Xavière lenge før dette skjer. Dermed har hun ikke lenger noe grunnlag for å være sjalu. Hun dreper Xavière fordi hun ikke klarer å frigjøre seg sammen med henne. Fordi Xavière kontrollerer hennes liv, og begrenser hennes frihet. Og dermed tar hun et valg, basert på etiske refleksjoner rundt sin egen frihet. Men hun *er* sjalu mens trekantforholdet fortsatt praktiseres.

Som sagt hadde Sartre mange elskere ved siden av Beauvoir, og mye tyder på at hun ikke alltid likte det. Likevel nektet hun ham ingenting, og hun gav ham lov til hva som helst. Trolig gjorde hun dette fordi hun elsket ham, og fordi han kunne argumentere for det gjennom sitt filosofiske syn som de hadde til felles: Hvis man elsker noen, elsker man dem som et fritt menneske. Dermed kan ikke sjalusi tillates. Det å være enig med Sartre var viktig for henne på mange områder, men hun slet med de følelsesmessige bivirkningene av pakten, i motsetning til Sartre. *"Mellom oss dreier det seg om nødvendig kjærlighet,"* sa Sartre, *"men*

vi må også oppleve tilfeldige kjærlighetsforhold.”. Og Beauvoir erkjenner, på lik linje med Françoise, at hun må akseptere sin kjærestes andre elskere for at hun selv skal kunne ha forhold på si.

Simone de Beauvoir hadde seksuelle forhold til andre enn Sartre. Det kan virke rart ettersom hun antakelig mislikte Sartres forhold sterkt. Forklaringen på dette kan være psykologisk. Karina Jørgensen (journalist) skriver følgende i en artikkel om utroskap i NRK: ”Hevn: Har partneren din vært utro, svarer du med samme mynt. Du er utro, men ikke fordi du egentlig har så lyst.”²¹. Likevel tror jeg ikke vi må gå så langt for å finne svaret. Hege Duckert framstiller sjalusien som et paradoks i boken *Mitt grådige hjerte*. Hun tolker Beauvoirs skjønnlitteratur som at hun er plaget av sjalusi, og hun tolker hennes filosofiske avhandlinger og pakten mellom henne og Sartre som om Beauvoir ikke kan tillate seg å være sjalu. Men jeg tror ikke at Hege Duckert har lest Beauvoirs filosofi nøye nok. Jeg tror hun har oversett tvetydigheten, som er selve kjernen i det filosofiske essayet *Tvetydighetens Etikk*. Fornuften er ikke alltid på lag med følelsene. Fornuften aksepterer ikke sjalusien, og hun kritiserer den overfor seg selv. Likevel vil jeg påstå at det ikke dreier seg om et motsetningsforhold. Sjalusien er helt i tråd med teorien om tvetydighet. Og hun må tvinge seg selv til å leve med denne sjalusien, for at hun selv skal få utfolde seg i frihet, og ha forhold til andre menn.

Alt i livet preges av *tvetydighet*. Alle fenomen kan ha flere betydninger og alle valg kan få flere konsekvenser. Vi må erkjenne denne tvetydigheten, ikke fortrenge den. Vi må erkjenne at mennesket er fritt og avhengig på samme tid. Françoise er et fritt menneske. Men det er også Pierre. Hun kan ikke være fri på bekostning av Pierres frihet. På denne måten uttrykkes tvetydigheten, som er så lett å overse. Kjærligheten er tvetydig. Skal man ha et forhold basert på total frihet, må man også akseptere at de negative sidene dette kan medføre. Dette er noe Simone de Beauvoir har prøvd å vise i *Gjesten – Frihetens tvetydighet – frihetens pris*.

²¹ <http://nrk.no/helse-forbruk-og-livsstil/1.7317675>

6.0 Kilder

Bilder:

Forside: New York Times, 15. Mars 2005.

<http://www.nytimes.com/imagepages/2005/03/15/books/0316books-sartre.html>

Hentet ut: (ca.) 15.11.10

Forside nr. 2: Kilroy Travels.

http://travels.kilroy.no/Reiseinspirasjon/Mellom-Amerika/Costa+Rica/san_jose.htm

Hentet ut: (ca.) 15.11.10

Primærlitteratur:

Gjesten av Simone de Beauvoir

Første gang utgitt i 1943

Pax Forlag 2009

Pyrrhos og Cineas – Tvetydighetens Etikk av Simone de Beauvoir

Pyrrhos og Cineas utgitt første gang i 1944

Tvetydighetens Etikk utgitt første gang i 1947

Pax Forlag 2009

The Second Sex av Simone de Beauvoir

Utgitt første gang i 1949 (*Le Deuxième Sex*)

Vintage 1997

Sekundærlitteratur:

Hege Duckert – *Mitt grådige hjerte – fire kvinneportretter*

Versal Forlag 2009, et imprint i Gyldendal Norsk Forlag AS

En bok hvor forfatteren tar for seg 4 kvinners liv - Karen Blixen, Billie Holiday, Frida Kahlo og Simone de Beauvoir.

Tove Pettersen – Innledning til de to essayene *Pyrrhos og Cineas* og *Tvetydighetens Etikk*.

Pax Forlag 2009.